

Oplæg til folketingets landdistriktsudvalg og udvalg for fødevarer – bussen til Gedser, 20. april 2012

De med blå mærkede dele af teksten blev udeladt af hensyn til tiden.

Godmorgen og velkommen til!

Allerførst og fremmest vil jeg gerne have lov til at sige jer tak fordi I er kommet og vil lytte til hvad vi kan fortælle her fra rigets sydligste flanker.

Jeg vil tillade med at indlede med en præsentation af mig selv: Jeg hedder Carina Woolhead, og jeg er ansat af Guldborgsund Kommune til at varetage koordineringen af LAG-programmet for LAG Guldborgsund. Jeg er 48 år, har to drenge på 12 og 16, og har i de sidste 18 år boet i en landsby her på Falster.

Selvom overskriften på mit oplæg siger at det skal handle om LAG, så kommer det til at handle mest om mennesker. På en tur som denne er det helt naturligt, at der tales meget om veje, broer, linjeføringer, færger, store tal og planer, og det er skam også meget vigtigt og afgørende for at der kan skabes jobs og udvikling.

Men - uden menneskerne er det hele lige meget. Jeg plejer at sige at blåhvaler lever af plankton, så uden plankton, ingen blåhvaler. Lidt på samme måde opfatter jeg menneskerne i landdistrikterne – hvis der ikke er mennesker, så er det alligevel lige meget med alle de andre store planer. Så tingene hænger sammen, og jeg kan se at der med de relativt beskedne midler, som ligger i LAG-programmet er skabt utrolig megen udvikling til gavn for de trods alt mange mennesker der bor her på Falster og Lolland – Sydhavsøerne!

Men vi må i gang:

Slide 1:

Først nogle tal, så vi ved hvad vi taler om:

Den første slide her er en oversigt over de midler, som er fordelt via LAG siden 2008. Det interessante er at investeringen indtil nu, i alt ca. 16 mio. kr., er ret beskedent, men den har virkelig ført meget med sig. Sidst jeg talte op i starten af februar, så var der projektaktiviteter i gang for samlet set over 70 mio. kr. og det tal er steget en del siden sidst. Det skal forstås på den måde, at der igennem tilskud på i alt ca. 16 mio. kr. samlet set er "ting i gang" for godt 70 mio. kr. Grundtilskuddet skal jo medfinansieres, og her tæller frivilligt arbejde jo med som en værdi, hvor én time værdisættes til 100 kr., og det giver altså samlede projektaktiviteter for godt 70 mio. kr. hvoraf mange af midlerne er fra fonde og private.

Det betyder jo at midlerne geares med en faktor 4,5. Nu er jeg ikke økonom, så jeg kan ikke sige om det ligger relativt højt eller ikke, men det som jeg kan se er at det virker. Det er ligesom når man sætter en stikkontakt i et stik på væggen – der er strømførende ledninger inde bag ved væggen, som man ikke umiddelbart kan se, og lyset bliver først tændt, når man sætter stikket i kontakten og trykker på knappen. Det er lidt det samme med de udviklingsprojekter, vi ser i landsbyerne.

Nogen starter op, man har en idé, der kommer penge – og boom: så kommer der lys, og det kan tit føre mere med sig. Det er ligesom med til at starte en positiv spiral, og vi i LAG bliver ofte overrasket over op-

findsomheden og ihærdigheden hos ansøgerne, for det er skam slet ikke let at finde vej igennem den "papirjungle", der følger med. Af samme grund har jeg tit svært ved at forstå, når der ligesom ligger en undertone af jammer, når man taler om udkanten – jeg synes at jeg hver dag er i kontakt med massevis af flittige, dygtige og dybt engagerede mennesker som kæmper for deres klub, deres virksomhed eller deres område. På den måde er LAG-tilskuddene utroligt gode, selvom I helt sikkert alle sammen også har hørt om det dermed forbundne bureaukrati. Men det er en anden historie – den gemmer vi til en anden gang.

Slide 2:

Og lidt flere tal:

Som I kan se, så har vi to bekendtgørelser – én som skal støtte etablering af arbejdspladser, eller måske nogen gange snarere processer, der resulterer i skabelse af arbejdspladser (giv evt. et eksempel), og en der skal støtte hvad man kalder "attraktive levevilkår". Totalt set havde LAG, sidst jeg opgjorde det, givet tilskud til ca. 100 projekter. Vi har behandlet ca. 200 ansøgninger, så ca. halvdelen har fået tilskud.

Der er groft sagt 2/3 inden for det vi kalder "attraktive levevilkår" – det er typisk alle dele af foreningslivet, og ca. 1/3 inden for støtte til arbejdspladser – de kommercielle projekter.

Projekterne ændrer sig over tid eftersom folk bliver dygtigere til at formulere mere præcist hvad det er, de har brug for. Det tager tid at lære, og det er en uvant tankegang for mange, at de selv skal definere hvad der skal til, for at deres område eller virksomhed kan udvikle sig.

Gennemsnitstilskuddet er på ca. 180.000, men det spænder fra 11.000 til det højeste tilskud på kr. 430.000, som blev givet her i marts måned. Bestyrelsen kan bedst lide at have mulighed for at give både små eller store tilskud, for det er altid et problem at skaffe medfinansiering, og nogle kan ikke magte det, hvis det bliver for store beløb.

Man kan spørge sig selv – og det gør mange – hvorfor alting skal være projektfinsieret. Svaret er, at det er alting heller ikke, det er bare det vi hører mest om, fordi man skal dokumentere så grundigt når man modtager offentlige midler. Det bliver en hel videnskab at drive projekter. Det er ikke optimalt, men det er bedre end at der slet ikke findes nogle penge til udvikling.

Så ja, der er meget papirusseri og effektdokumentation i LAG-programmet, men det er udfordringerne værd, ikke mindst i mangel af bedre.

Aktiviteter er i al fald steget drastisk: Der vil i denne programperiode blive gennemført mindst 3-4 gange så mange projekter, som der blev gennemført i sidste programperiode, i en tredjedel af det område, som blev dækket sidst. Der er opbygget virkelig meget kapacitet, og det skal man huske ikke at "smide væk" i forbindelse med afslutningen af denne programperiode. Det er meget vigtigt at få skabt en god overgang, så de folk, som har oparbejdet kompetencer og viden gennem hårdt slid og mange år, ikke når at blive fyret, flytte eller finde noget andet.

Slide 3:

Den gang jeg fik ansættelse i Guldborgsund Kommune, da havde Byrådet allerede truffet en afgørende beslutning om at man ville prøve at vende udviklingen i Gedser, og afsat 6 mio. kr. til en områdefornyelsesproces, som I vil høre mere om senere på turen.

Det var på et tidspunkt hvor udfordringerne i balancen mellem by og land i Danmark var ved at blive så store, at de begyndte at blive diskuteret i de nationale medier. I slutningen af 2007 udgav Samvirke et nummer der hed Danmark affolkes. I en af artiklerne blev det fremsat, at Gedser ville komme under 200 indbyggere i juli 2038, og dermed være så klejn, at den i praksis var "død", som de skrev i artiklen.

Det er først og fremmest en [politisk beslutning](#) om man vil have balance og gensidighed mellem by og land. Den såkaldte udkant er primært en mental og politisk konstruktion, og den kan påvirkes. Det er ikke en naturlov at folk flytter fra landet, men et resultat af strukturelle forhold og ændringer.

Slide 4:

Hvis man ser på Gedsers geografiske placering er situationen rimeligt tydelig: Man kan enten anskue sydspidsen af Danmark som sidste stop på en meget lang og lige landevej, den yderste udkant af riget, endestationen for en jernbane, som netop blev lukket, hvor ingen eller få vil flytte hen.

Men hvis man ser stedet i en større sammenhæng, går lidt op i helikopteren, så er det jo lige så tydeligt, at placeringen er unik og måske ligefrem eftertragtelseværdig.

Danmark ligger lige midt i smørhullet, centralt i Europa, med direkte forbindelse til hele den Østeuropæiske trafikkorridor og tæt adgang til hele det enorme, tyske marked. Hvis man kan vende udviklingen således at stedet bliver mere attraktivt, så kan man drage langt bedre fordel af de 1,5 mio. mennesker, der gennemsnitligt passerer lige igennem Gedser på et år. Hvis bare en i hver hundrede køber en kop kaffe, så vil økonomien se helt anderledes ud end i dag. Byen er tillige Danmarks forpost med skiltning hele vejen fra København, så det betyder noget for landets image og vores selvforståelse, og hvordan vi som land modtager hinanden og vores gæster.

Slide 5:

Jeg har prøvet at lave en opstilling over "det som var galt", og så hvad man gerne ville opnå. Det kan godt være, at lige Gedser aldrig bliver den helt store tilflytermagnet – der er trods alt vand på tre sider i oplandet, så de fleste naboer er fugle og fisk – men der burde, med de potentialer byen har, være basis for langt mere økonomiske udvikling og turisme, og en fastholdelse på ca. det nuværende indbyggertal.

Listen omfatter 7 indsatsområder og en slags anbefalinger for hvad der kan afhjælpe eller vende problemerne.

En sådan opstilling vil se forskellig ud fra by til by, sted til sted, det væsentlige er at få sat ord på hvad der er galt, men SÅ SANDELIG også hvad man så påtænker at gøre ved det, ikke nøjes med at konstatere, at skidtet ikke virker. Især det offentlige skal blive bedre til at øjne mulighederne, også når de ikke er åbenlyse.

Jeg tør godt sige at alle de igangværende LAG-projekter i Gedser ligger inden for de anbefalinger, der fremgår af højre kolonne. Områdefornyelsen har så andre fokusområder, og private projekter og kapital andre igen, men samlet set bidrager de til at situationen kan ændres og bringes i en mere hensigtsmæssig retning.

En fordel ved LAG-programmet er blandt andet at man give tilskud under EU's de minimis-regler, dvs. tilskud til private virksomheder, uden at komme i konflikt med statsstøttere regler, kommunalfuldmagt mv. Det betyder at bestyrelsen kan vælge at støtte andre projekter, end kommunen kan, og denne omstændighed kan ofte underbygge en god dynamik.

Slide 6:

Filosofien er for så vidt såre enkel: Byg på det som virker, og de som gør en indsats. Som I kan se af billedet her, så er byen ikke overvældende stor, og det kunne måske se ud som om der ikke rigtig var noget at komme efter. Men skindet bedrager, der er mere end man skulle tro, men man skal selvfølgelig ville kigge for at kunne se det. For bare at tage et eksempel, så bestyres hallen af en tidligere Danmarks mester i Standarddans, Jonna, og hendes mand, Benny. De holdt afdansningsbal i den fuldstændig forfaldne Østersøhal – en gammel skole – i forrige uge, og der kom 315 betalende, spisende gæster, og bagefter var der knap 400 mennesker, der morede sig og dansede til ud på de små timer.

Havmølleparken som kan ses fra byen, var i et par år verdens største. Nu er den blevet overhalet af andre, men den har stadig afgørende betydning for beskæftigelsen i området og ikke mindst betydning for elforsyningen i resten af Danmark.

Sådan er der mange andre små ting, foreninger, Det Sorte Geomuseum, Fuglestationen på Sydspidsen osv., og bringer man dem i spil med hinanden, så at sige, så kan det løfte hele området. Det er en af de ting, som LAG-midlerne er rigtig gode til.

Slide 7:

Til sidst vil jeg lige komme kort ind på hvordan bestyrelserne er sammensat. Som I kan se, så siger bekendtgørelsen at der skal være repræsentanter for den private sektor, det frivillige foreningsliv og de offentlige myndigheder. Endvidere giver Danmark mulighed for at lokale borgere, uden tilknytning til fx foreninger, kan få sæde i bestyrelsen. Det sidste synes jeg er rigtig godt, for man får nogle engagerede ildsjæle med på den måde, som ofte virkelig kan tænke på tværs.

Dette er den danske fortolkning af hvordan man arbejde ud fra LEADER-principperne, som LAG'erne skal udmønte i praksis. Det vil føre for vidt at forklare i detaljer, men LAG'erne skal altså arbejde ud fra LEADER-principperne, som er blevet afprøvet i regi af EU siden 1991. Disse principper er virkelig meget mere effektive end man umiddelbart skulle tro, hvis de efterleves, og har nu karakter af en meget anerkendt metode til lokal udvikling. Principperne er rygraden i den success, som LAG-programmet har i forhold til at understøtte udvikling båret af lokale kræfter. Jeg har vedlagt en oversigt over de 8 principper i LEADER-metoden, så kan I læse nærmere der (se særskilt vedhæftning)

Min vurdering er, at det virker rigtig godt og giver en frisk dynamik i tingene, at folk kommer fra forskellige hjørner af tilværelsen. Der er utrolig megen viden og handlekraft gemt i den bestyrelsen, og de har virkelig

det lokalkendskab, der sikrer at dem, der får tilskud er nogle der kan leve op til ansvaret og få noget godt ud af pengene.

Det sikrer også at der kommer private kræfter ind og er med til at definere udviklingen. Dette er positivt, for de bringer en form for iværksætter eller pionerånd ind i tingene, som ellers ikke er fremherskende i det fleste offentlige sammenhænge. Endelig er det en fordel at foreningslivet har direkte indflydelse på hvem der kan få tilskud mv. De kvalificerer tingene meget med deres specialviden indenfor forskellige områder.

Samlet set er det efter min vurdering med til at styrke nærdemokrati og foreningsforståelse i Danmark, i en tid hvor netop den slags dyder er under pres.

Slide 8:

Nu har jeg talt en del om projekterne og filosofi og værdier i den forbindelse. Men det er jo ikke ren filosofi, det hele. En stor del af arbejdet består jo i den nødvendige administration, som følger med, når man administrerer offentlige midler og ikke mindst, midler fra EU. Det kan virke vældig bureaukratisk, men der følger også fordele med.

Efter min opfattelse, er det et ubetinget gode at LAG i det nuværende program kan arbejde så tæt sammen med kommunen. Det udfordrer begge parter, men det øger den gensidige forståelse af hinandens vilkår og gør på en vis måde de lokale og frivillige kræfter til en ligeværdig partner for kommunen, som jo ubetinget er den del af det offentlige, som er tættest på borgerne. [Der er sikkert steder, hvor LAG'erne fungerer udmærket i en placering udenfor kommunen, men i vores tilfælde har det helt sikkert været positivt med et tæt samarbejde i Guldborgsund.](#)

Kommunen har fået et rigtig godt indblik i hvor de lokale kræfter er, og hvad de kan, og borgerne har haft anledning til at samarbejde med kommunen om udviklingsprojekter, som – hvor bøvlede de ind imellem kan være – næsten altid fører til spændende nye resultater, kompetencer og viden. Det har ført til en langt større forståelse for og anerkendelse af borgernes kapaciteter og initiativer.

[Det er vigtigt, at finansiering og sparring er tilgængelig inden for en overkommelige rækkevidde, og lokalkendskabet har betydning for projekternes kvalitet. Og jeg vil også tilføje, at man skal huske, at tingene ikke kommer af sig selv.](#)

[Det er godt set, at der i LAG-programmet er mulighed for at støtte drift og administration, for det er nødvendigt. Marianne Reinhardt udtrykte det egentlig så klart, da vi var på Fur for nogle uger siden. "Der skal et menneske til" – og det er rigtigt, der skal være nogen som kan støtte, løse problemer og følge op, og det er vigtigt, at det er ansættelsesmæssigt forsvarligt forankret, som fx i en kommune. Men som altid i LAG-programmet, så er der lokale variationer, og det er sikkert udmærket, jeg er helt sikker på at andre også får gode resultater af deres arbejde.](#)

Slide 9:

Jeg havde egentlig lavet en slide med titlen ”og hvad er så resultaterne af LAG-projekterne”, men tiden er gået, og den må I altså have til gode. Til slut vil bare gerne sige tak for jeres opmærksomhed. Helt personligt, så vil jeg sige, at jeg igennem de sidste tyve år er blevet så overrasket over hvor dejligt det er at bo uden for København og jeg ville ønske at flere fik muligheden, ligesom jeg har fået.

Det er altså et rigtig godt tilbud, og det er en skam, at man næsten skal være detektiv for at få det at vide – vi skal blive bedre til at synliggøre de mange muligheder der findes for et godt liv herude i den frie natur, og så vi skal holde op med at flytte arbejdspladser fra provinsen til København!

20.04.2012

Carina Woollhead